

En uvanlig Trollheimstur HEIM FRA KRIGEN

Av Edgar Kattem

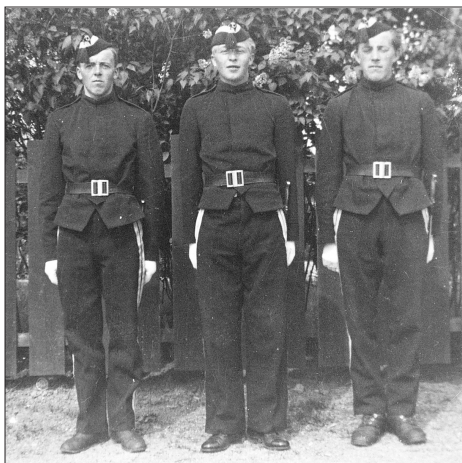
Å krysse Trollheimen har mange gjort gjennom tidene. Ingen ting uvanlig i det. Men kanskje er det ikke mange som har hatt slike forhold omkring sin første – og eneste – kryssing av Trollheimen som to karer fra Romundstabygda i Rindal. I månedsskiftet april/mai i krigsåret 1940 tok de skia fatt og kryssa Trollheimen, fra Lønset til Rindal. Bort i fra krigen, og heim til Rindal. Det var soldatene Sigvald Kattem og Johan S. Løseth, gamle kamerater i fra militærtjenesten i Garden i 1937. Starten på denne uvanlige turen var felttoget oppover Romsdalen i slutten av april 1940.

De fleste av soldatene møtte opp på Åndalsnes 20 april. Ni dager senere, 29. april var felttoget slutt, motstanden ble oppgitt og styrkene gjort klare for dimittering. Tre dager før dette hadde den ene av soldatene vi senere skal høre om, opplevd sitt livs underligste fødselsdag – liggende i dekning under et lokomotiv på Dombås stasjon - i dekning for bomber og mitraljøseild fra tyske fly.

Ut over ettermiddagen og kvelden 29. april var mange soldater samlet ved Lønset. Stemningen var preget av usikkerhet, ingen ønsket å være der lenger. Soldatene følte seg ikke trygge her ved veggen, og ønsket mest av alt å komme bort fra dette feltlivet. Situasjonen var delvis kaotisk. Betegnende er det at soldatene fikk beskjed om at de som kunne ta seg hjem på egen hånd, kunne få gjøre det.

Oppover Storlidalen

To av dem som nyttet seg av dette var rindalingene Johan S. Løseth og Sigvald Kattem. Formalitetene var raskt unnagjort da de hadde

Stramme gardister i Gardeleiren, Oslo våren 1937. Til venstre Sigvald Kattem, Rindal, til høyre Johan S. Løseth, Rindal. Navnet på soldaten i midten er antagelig Nils Bjerkan, Meldal (noe usikkert).

bestemt seg. Første punkt var å få levert inn våpenet. De fikk beskjed om å levere dette på en lastebil som sto i nærheten. Et Madsen maskingevær ble slengt opp på platten av en militær lastebil – og det var det siste de så til det våpenet. Ingen av dem savnet det etterpå!

En kaptein som ga løyvet til turen over fjellet sa: - Da må dere ha mat. Proviantbilen var i nærheten, og der hentet de niste for turen over Trollheimen. Det var et brød – en militær ”stomp” – og en hermetikkboks med ”erter, kjøtt og flesk”.

I midnattstida den 29. april startet de to skituren oppover Storlidalen. Egentlig skulle de være tre, enda en rindaling ville være med på turen heim. Men han fant ikke skia sine og måtte bli att på Lønset. Skiføret var godt og de hadde sine egne private ski, disse var en del av mobiliseringsutstyret. Ut over dette var utstyret svært enkelt. Bare en av dem hadde ryggsekk. Han fikk bære brødet og hermetikkboksen! Den andre bar på en skulderveske av seilduk. Av klær hadde de feltuniformene som de hadde hatt under felttoget.

Ingen av dem hadde kart eller kompass - en heller dårlig utrustning for en tur gjennom Trollheimen. Men trangen til å komme heim, bort fra feltlivet, var så sterk at de tok sjansen på turen. Såpass markavante karer var de, at de mente de skulle greie dette her.

Turen oppover Storlidalen gikk bra. Til tross for at veggen ikke var brøytet var den fin å gå etter på ski. Omkring firetida om natta kom de to fram til ei lita hytte. Da vart fristelsen for stor til å ta en liten kvil innendørs. En vindusramme var enkel å fjerne, og de to karene begikk sitt livs første – og eneste – innbrudd. Vel inne i hytta gjorde de opp varme på ovnen og fikk varmet litt vatn. I et kjøkkenskap fant de en stor pose med sukkerbiter. En del av disse sukkerbitene gikk med til å lage varmt sukkervatn ... ..

- ”Vi var nå egentlig ”ærlige karer” - når vi først skulle bryte oss inn, alt vi tok var en neve eller så med sukkerbiter for å lage oss litt sukkervatn”, minnes den ene av karene vel seksti år etterpå. Etter halvannen time eller så med kvile inne i denne hytta gikk turen videre. Vindusramma ble satt på plass att, og skituren oppover Storlidalen fortsatte.

Mot Trollheimen

Mellom Rindal og Trollheimshytta. Foto: Thor Bach

Etter at de hadde forlatt hytta, var de snart framme ved Storli gard. Et navneskilt på gardsbygningen fortalte hvor de var. Egentlig hadde de tenkt å spørre om veggen videre over Trollheimen, men det var ikke tegn til liv å se på garden. Klokka hadde så vidt passert seks om morgenen 30. april. Etter litt rådslagning fortsatte de, for å komme fram til Folldalen og kjente trakter. Planene var greie, å gå opp fra Storli gard og inn i Hyttedalen og videre ned i Folldalen. Etter kvart skulle det vise seg at det ikke var så greit å gå i ukjent terreng – uten kart og kompass.

- Etter kvart vart vi i tvil om hvor vi egentlig var. Det var ikke så godt som vi trodde på forhånd å kjenne att fjella på kjente trakter når vi kom i fra andre sida. Så det vart litt diskusjon om kursen. Med ett fikk vi sjå en dal på venstre sida av oss – i vest. I den dalen såg vi furuskog. Kva for en dal dette var, veit vi ikke den dag i dag. Ei stund trodde vi det var Vindøldalen, men det kunne det ikke ha vært. Kanskje var det Fagerlidalen eller Romådalen.

- Det hadde nok vært folk ute for å se etter spora våre, for seinere fikk vi høre at vi hadde vært på god veg ned mot Todalen ei stund. - Vi var nå heldige da, både skiføret og veret

Mot Nedalssnota.
Foto:
Otto F. Ødegaard

var godt. Hadde vi fått ei skikkelig snøskur da vi ikke visste akkurat hvor vi var, så hadde vi nok fått større problemer.

De dreide av mot øst, og etter kvart kom de fram til et vatn der de henta drikkevatt fra en åpen os. Dette må ha vært ett av Fagerlidalsvatna. I alle fall dukka ”redningen” opp ganske snart, de fikk sjå et kjent landemerke i terrenget. Det var munningen av Svartådalen. Den kjente de att i fra tidligere turer i Follidalen. Fra da av var kursen grei, og de rente rett ned på Fuglsøysetra i god fart på det fine skiføret.

Kvile på Fuglsøysetra

Klokka var omkring tolv på dagen da de to karene gikk inn på Fuglsøysetra. Der sto døra ulåst, så de slapp å bryte seg inn her. De fyrte opp i omnen, og boksen med militær hermetikk ble varmet opp og broderlig fordelt mellom to svoltne karer. I tretida på ettermiddagen tok de fram sengeklær de fann på setra og la seg for å sove. Trøtte som de var etter marsjen og etter dramatiske hendinger den siste tida, så sov de godt. Så godt sov de, at de var irriterte på seg sjøl da

de våknet. Da var klokka mellom tre og fire om natta. Egentlig var planen at de skulle starte siste etappe seint på kvelden for å gå heim i løpet av natta. Etter en frokost som besto av militær ”stomp” uten smør og pålegg, fortsatte turen i grålysinga om morgenen. Men nå var de på kjente trakter, både formen, føret og veret var fint, så siste del av turen var en enkel tur.

Siste etappe

Turen gikk over Bossvasshøgda i fint føre. Follidalen ble krysset litt nedafor Gammelgjerdet og de la turen innom Liagarden for en liten kvil. Der var døra ulåst så de gikk inn en tur. På baksida av ei gammel ”namnstikke” skrev de inn namna sine og datoen som et minne om turen. Resten av turen gikk greitt, oppover Hallvardlia fra Liagarden, over Glupen og Buluvatna og videre nordover mot Romundstadbygda. De var framme i bygda før middagstida, den 1. mai 1940. Men spenningen var ikke over med dette. Ingen av dem visste hvordan det sto til nede i bygda, de spekulerte på hvor trygt det var å komme hjem med uniformene på. Dette var også grunnen til det som en av de to har

gått og tenkt på i mange år etter denne turen.

- Vi var så spente da vi nærmet oss bygda. Vi visste ingen ting om hvordan det sto til der. Kanskje var det ”tyskere på hver gard”. Sjøl var jeg så spent på dette at jeg ikke tenkte på å be kameraten min med heim da vi skilte lag. Jeg var bare noe få hundre meter heimafrå, men kameraten hadde enda en times marsj att før han var heime. Så han kunne nok hatt godt av en kvil og litt mat før han gikk videre. Men slik var stemningen, uvissheten rådde.

Epilog

Etterpå skulle det vise seg at det var flere som tok vegen over Trollheimen, heim i fra felttoget oppover Romsdalen. Flere kom etterpå, og det skulle også vise seg at det var flere som var usikre på tilstandene der heime. Det begynte å gå ord om at det var soldater som losjerte på setrene på nordsida av Trollheimen. De ventet der, for å få avklaring om det var trygt for soldatene å komme heim til bygdene. Snart vart det satt i gang en aksjon, der det ble slått opp oppslag på seterdørene som forkynte at det var trygt for soldatene å komme heim.

Knappt to døgn etter at Johan S. Løseth og Sigvald Kattem kom heim til Rindal, skjedd

Kartet viser hvor turen gikk sammenlignet med dagens forhold i Trollheimen. Det er usikkert hvor ruta gikk mellom Hyttidalen og Follidalen.

det store ting i bygda. Natt til 3. mai 1940 møttes tyske og norske offiserer på Rindal hotell. I løpet ei natt med harde forhandlinger ble våpenhvile mellom tyske og norske styrker i Sør-Norge undertegnet der på ”hotellet” i Rindal sentrum. ”Gasthaus zu Rindalen – 05.00 Uhr”, som det står i den tyskspråklige utgaven av dokumentet som ble undertegnet der.

